

opr. 1995
J. G.

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
ul. Pomorska 23, 81-004 Sopot, tel. 22 186 22 186
www.zawacki.pl
REGON 870502736
RS 0000 41692
NIP 50 1506 0000 0000 5002 0244

3,09,2009
brat:
Witold Czajkowski
87-100 Sopot

Brodnica
AK
- gm. s. Ignacego
+ Czajkowski Ignacy II

M: 284/893 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI --

Czajkowski Bogdan II (junior)
J: M. 284/833
Brodzice AK

I. Materiały dokumentacyjne

I/1 – relacja właściwa k. 1 s. 1-2

I/2 – dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora

I/3 – inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora k. 2 s. 1-2

II. Materiały uzupełniające relację k. 1 s. 1

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”):

III/1 – dot. rodziny relatora

III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r.

III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939–1945)

III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r.

III/5 – inne...

IV. Korespondencja

V. Wypisy ze źródeł (tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”) k. 2

VI. Fotografie obiał i komografii

1/1. Relacja - Czajkowski Ignacy II (junior)

1. Relacja Witolda Czajkowskiego
(brata) o Ignacym Czajkowskim,
synu Ignacego, 2 lutego 1990r.
(data napisania) ręk. oryg.

k. 1 s. 1-2

Relacje

O nieznanym członku korespondencji
A. H. Ignacym Gajkowskim złożone
przez Witolda Gajkowskiego (brata)
Gajkowski Ign. nr. 16. I. 1904 r.
w Betku pow. Brodnica jako
syn Ignacego. 22 w. rolnika
aktywnie zaangażowany w działalność
społeczno-polityczną
ruchu ludowego i matki
elitarnej z domu Rutkowskiej
zajmującej się gospodarstwem domo-
wym. W latach 1911-1918
ukończył niemiecką szkołę pow.
w Liborniu, pracując w domu
rodziców, pracując w gospodar-
stwie. W. 1925 r. powołany do
obowiązkowej służby wojskowej
do 63 p.p. w Toruniu, tam kończył
szkołę podoficerską, w stopniu
kaptała 1927 r. przeniesiony do
rezerywy. W. r. 1933 zwrócił zwrócił
materiałki równocześnie przejął
gospodarstwo po rodzicach.

W sierpniu (2) 1939 r. powołany w ¹⁰ 2
sierzei Obrony Narodowej w stopniu
plutonowego, brał udział w kampanii
wreszcie, do czasu wrócił pod
koniec wreszcie i dalej pracował
w gospodarstwie rolnym. Do
konspiracji O.N., następuje 1942 r.
przynęta od strony kpt P. Kłosekowi
p. "Gosnik", ze Starego Zalesia.
Dotyczy w niej 2 Kłosekowi
księżycu, 2 księżycu Kłosekowi.
Dostarczył im wnoski i przekazywał
informacje, alle partyzantów.
Wnie napiset się do listy III grupy
wobec wojny niemieckiej. Pod koniec
października por 1944 r. partyzanci
zostrelili markę Pymockę, ze to,
niemiecki zostrelili telegrafistkę rednicką,
w związku z tym niemiecy w odwie
w dniu 13 listopada 1944 r. zostrelili
Jana Chejrowskiego wraz z ojcem
bratem i siostrą. Osierocił
został i pozostało pięcioro dzieci
dziećmi

Chejrowski Witold

1/3. Inne materiały dotyczące
relatora: Czajkowski Szymon (junior)

1. Oświadczenie Lucji Wrosek w sprawie rozstrzeżenia rodziny Czajkowskich, z 27.07.1990, kserokop. nierytmicznego oryg. k-1 s,1
2. Oświadczenie Alfonsa Stowakowskiego w sprawie rozstrzeżenia rodziny Czajkowskich, z 30.07.1990, kserokop. nierytm. oryg. k-1 s,2

Lucja Wrzosek
Brydyska
gmina Lidzbark Helbski

Brydyska dnia 27^{III} 1990r. 1

Oświadczenie!

Ja niżej podpisana oświadczam co następuje:
W czasie okupacji pracowałam w gospodarstwie rolnym
u Ignacego Brajkowskiego w Reku parafii Działdowo.
W dniu 13-go listopada 1944 roku, około godz. 5-tej rano
kiedy jeszcze wszyscy spaliliśmy, ustysieliliśmy pułkarnie
do drzwi, kiedy ja otworzyłam drzwi zobaczyłam
mężczyzn w mundurach (około 15 osób) Kiedy weszli do
mieszkania nas wszystkich sprowadzili do kuchni a
pokojach przeprowadzili rewizję. Po pierwszym czasie
wyprowadzili Brajkowskiego Ignacego (sen) Brajkowską
Stefanę jego córkę. Syn Brajkowskiego również Ignacy
został doprowadzony ze swojego gospodarstwa.
Następnie narazem wzięli topaty i wyprowadzili
do pobliskiego lasu. Po pierwszym czasie ustysieliliśmy
3 pojedyncze strzały następnie serię z broni
maszynowej.

Wiosną 1945 roku odbyła się ekshumacja zwłok
pomordowanych (byłam obecna) Brajkowskiego
Ignacego (sen) Brajkowskiego Ignacego (jun)
Brajkowskiego Zygmunta i Brajkowskiej Stefani
którzy zostali pochowani na cmentarzu
w Lidzbarku Helbskim.

Wrzosek Lucja

Uwierzytelniony dokument (oryginalny) w
T. osobowej N. 283/892 Jan Brajkowski Ignacy
- Zrip. Bred. 1

Wisi eng'elwio my document
(imp) sub'elwio 24 as
05, Di: 283/892 Gom. - imp. Brood

8

Wepin Norbark
Hane Maate 7

Lidabark, duni 30 lipan 1990

-230 Lidabark h'elwio

Abidabark

Winepagan Abidabark, is a rodu 1944 jomung 14 7
dotali xamwoclorwio jante h'ewen may jomungwio

- 1) jomung h'elwio - h'ewen
  - 2) jomung h'elwio - h'ewen
  - 3) jomung h'elwio - h'ewen
  - 4) jomung h'elwio - h'ewen
- i xabepawi "Abidabark h'elwio" xaburwio
 h'ewen 1945 xaburwio xaburwio
 me xaburwio xaburwio "Lidabark"

Wepin Norbark

II. Materiały uzupełniające relikwii:
Czajkowski Ignacy II (simtor)

1. art. E. Klemensa, „Zamordowani o
spicie”, kserokop. (bez źródła) k. 1 s. 1

ZAMOR DOWANI O ŚWICIE

Widok upamiętniający śmierć mieszkańców Belku.

Dzień 13 listopada 1944 roku był dla rodziny Czajkowskich najtragiczniejszy. Tego dnia o świcie do ich gospodarstwa znajdującego się we wsi Belk nie opodal Lidzbarka Welskiego zajęły zmotoryzowane oddziały jagdkommando. Najpierw obstawiono wszystkie zabudowania, następnie kilku hitlerowców wtargnęło do mieszkania. Po paru minutach na podwórko wyprowadzeni zostali: Ignacy Czajkowski, jego córka Stefania i dwóch synów — Ignacy i Zygmunt.

W tym samym czasie hitlerowcy z innego oddziału prowadzili do pobliskiego lasu dwóch rolników z tej samej wsi: Władysława Kaffkę i Ignacego Romanowskiego. Po dołączeniu do nich rodziny Czajkowskich, rozstrzelano ich razem, rając się zatrząść ślady zbrodni. Wiadomość o mordzie popełnionym na bezbronnym ludzkości rozeszła się bardzo szybko wśród mieszkańców wsi i Lidzbarka. Wielu ludzi w Belku orientowało się, że Czajkowscy współpracują z partyzantami. Niektórzy jednak wokół ich tajemniczej śmierci snuli różne przypuszczenia. Dopiero po paru tygodniach jasne się stało, że mord był odwetem za współdziałanie z partyzantami.

Pierwsi partyzanci pojawili się w okolicznych lasach we wrześniu 1944 r. 6 września w pobliżu Konopat wylądowała kilkuosobowa grupa spadochroniarzy polskich. Był to oddział dywersyjno-rozpoznawczy pod kryptonimem „Pomorze”. Na jego czele stał ppor. Henryk Myćko i ppor. Józef Lipiński. Dyslokacja grupy nastąpiła w okolicach Czarnego Bryńska. Jej zadaniem było przekazywanie do dowództwa danych dotyczących ruchu wojsk niemieckich, baz, sprzętu, prowadzenie sabotażu, jak również podejmowanie doraźnych walk z okupantem.

Polska grupa została w okresie późniejszym wzmocniona przez radzieckich spadochroniarzy, których celem także było prowadzenie akcji dywersyjnej i rozpoznawczej. Wylądowali oni 13 września pod Belkiem. Ta kilkunastoosobowa grupa pod kryptonimem „Reid” na skutek zdrady w krótkim czasie została rozbita. Ocalał dowódca kpr. Aleksander Koreniew oraz kilku żołnierzy. Aleksander Koreniew, goszcząc trzy lata temu w Lidzbarku, ze smutkiem wspominał śmierć telegrafistki. Została ona wkrótce po lądowaniu zdradzona przez córkę sędziego Rymackiego — Emmę. W zasadzce przygotowanej przez jagdkommando poniosła śmierć. Był to wielki cios dla grupy „Reid”, bowiem telegrafistka miała ze sobą radiostację, przy pomocy której miano nadawać meldunki do dowództwa w Kijowie.

Ocalali członkowie grupy „Reid” natychmiast nawiązali kontakt z partyzantami oddziału „Pomorze” i wspólnie, aż do wyzwolenia, prowadzili działania przeciwko okupantowi. Aleksander Koreniew już jako partyzant grupy „Pomorze” nawiązał kontakt z rodziną Czajkowskich. Współpraca ta układała się z pożytkiem dla partyzantów. Dom Czajkowskich stał się punktem przekazywania konspiracyjnych informacji i zaopatrywania w żywność. Jeszcze przed rozstrzelaniem rodziny Czajkowskich ich syn Bronisław wstąpił do grupy „Pomorze”. Brał on udział we wszystkich akcjach organizowanych przez dowództwo grupy.

Hitlerowcy od dłuższego czasu obserwowali dom Czajkowskich. Napływały do nich wiadomości, że rodzina ta współpracuje z partyzantami. Orientowali się także, że oprócz Czajkowskich partyzantom sympatyzują Władysław Kaffka i Ignacy Romanowski. Najbardziej rozwścieczyli się, gdy doniesiono im o wstąpieniu do partyzantki Bronisława Czajkowskiego. Nie mogąc go schwytać, postanowili zemścić się na rodzinie.

Rozstrzelano wówczas prawie całą rodzinę Czajkowskich. Jednak ich śmierć, jak wiele innych, została już w niedługim czasie pomszczona. 19 stycznia 1945 roku wojska radzieckie II Frontu Białoruskiego pod dowództwem marszałka Konstantego Rokossowskiego wyzwoliły miasto Lidzbark i okolice. Skończył się w ten sposób najokrutniejszy okres w dziejach miasta i jego mieszkańców. Aleksander Koreniew wraz z kilkoma towarzyszami z „Pomorza” przyłączyli się do armii radzieckiej i przebiegli cały szlak bojowy aż do Berlina.

Aleksander Koreniew mieszka obecnie w Moskwie i jest cenionym poetą radzieckim. W jednym ze swoich tomików wierszy pisze i wspomina o telegrafistce oraz innych współtowarzyszach walk pod Lidzbarkiem. Ten tomik wierszy wraz z dedykacją ofiarował Muzeum Historycznemu w Lidzbarku Welskim.

Spółcześnie Lidzbark nie zapomniało o koszmarach dniach okupacji. Ofiarom zbrodni hitlerowskiej poświęcono kilka tablic pamiątkowych. Z inicjatywy Miłośników Lidzbarka Welskiego niedawno odsłonięto kolejną tablicę usytuowaną na miejscu straceń z 13 listopada 1944 r. W odsłonięciu tablicy udział wzięły rodziny Czajkowskich, Romanowskich, Kaffków. Licznie przybyli mieszkańcy Lidzbarka i okolic. Była to manifestacja na rzecz pokoju i braterstwa broni żołnierzy polskich i radzieckich.

EDWARD KLEMENS

T: K: 284/893 Tom.

Brodnice

Czajkowski Tomasz

V. Karty informacyjne

k. 2

+ Czajkowski Ignacy Brodnica,
FK

Zob. T. osob. dl: 283/892 Pom.
Ignacy Czajkowski (ojciec) -
- Mosp. Brodnica;

T. osob. dl: 282/891 Pom. Witold
Czajkowski (brat) - Mosp. Topni

W. X 106

+ Czajkowski Szwacy II

Brodnice
AK

ob. Kisielewski W. Desant na
kwaterę, Głęboka, W-wa 1945.

sl. IX '13

Grajkowski Ignacy

